

ادەبىيەت الپتارنان

بىگىشىن

حانزۇشادان اۋدارعان: سەرىك راقىم ۇلى

ۇلتتار باسپاسى

«ەرتەڭگى كۈن يەلەرنە — جاستار مەن جاس
وسپىرىمدەرگە ارنالغان تىزبەكتى كىتاپتار»
11 - بەسجىلدىق پلان كەزىندەگى مەملەكەتتىك تۈيىندى كىتاپ

ادەبىيەت الپتارىنان

بىگىشىن

حانزۇشادان اۋدارغان: سەرىك راقىم ۇلى

ۇلتتار باسپاسى

حانزۇشادان اۋدارغان: سەرىك راقىم ۇلى
جاۋاپتى رەداكتورى: ۋالىما مالىك قىزى
جاۋاپتى كوررەكتورى: جۇماجان سۇلتانالى ۇلى
بەت جاساۋشى: باۋىرجان قۇمار ۇلى

بىگىشىن

اۆتورى: بىگىشىن
اۋدارغان: سەرىك راقىم ۇلى

ۇلتتار باسپاسى باستىردى، تاراتادى
شىنخۇا كىتاپ دۇكەندەرىندە ساتىلادى
يىحۋى باسپا شەكتى سەرىكتىگىندە باسلىدى
2009- جىلى ماۋسىم، ۋېرنىشى باسپاسى
2009- جىلى ماۋسىم، بېيجىڭ، 1- باسلىۋى
باعاسى: 6.00 يۋان

图书在版编目(CIP)数据

冰心:哈萨克文/冰心著;赛力克译. —1版. —北京:
民族出版社,2009.7

(托起明天的太阳. 文学大师启蒙读本)

ISBN 978-7-105-10235-8

I.冰... II.①冰...②赛... III. 儿童文学-作品综合集-
中国-现代-哈萨克语(中国少数民族语言) IV.I286

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2009) 第 138448 号

责任编辑:艾丽曼

责任校对:朱马江

封面设计:吾要

电脑制作:保尔江

出版发行:民族出版社出版发行

地址:北京和平里北街 14 号 邮编:100013

网址:<http://www.mzchs.com>

印刷:北京艺辉印刷有限公司印刷

经销:各地新华书店经销

版次:2009 年 7 月第 1 版 2009 年 7 月 北京 第 1 次印刷

开本:880 毫米×1230 毫米 1/32 印张:2.75

定价:6.00 元

ISBN 978-7-105-10235-8/I·2067(哈 281)

该书若有印装质量问题,请与本社发行部联系退换

哈文室电话:010-64228006

发行部电话:0991-2854817 010-64211734

مازمۇنى

1	بالالىق شاق
4	ەرگە جەيلى سويى
8	سامسغان جۇلدنز
13	كوكتەم سۆى
19	توۋزى
30	كۈزەتشى اسكەر
34	جالعزىسراۋ
61	اياۋلى انا
71	كشكەنتاي ماندارين شام
76	ميگىزى مەن ميزى

بالالىق شاق

بالالىق شاقى بال داۋرەنىڭ شات مەرەيلى شاقىرى
دا، جاپا-ماشاقىقا تولى مىقىناتى دا ادام ومىرىندەگى ەڭ ئېىر
ۇمىلماس ماندى كۇندەرسىپەتتى. ەندەشە، سول ئېىر بالىىن
كۇندەردى ئارقاشان ساعىنا ەسكە الماي تۇرا المايسىڭ. ول
كەزدەردەگى باستان كەشكەندەرىڭ، كورگەن-بىلگەندەرىڭ
ادامنىڭ جان دۇنيەسىنە تەرەڭ ۇيالاپ، تۇتاس بولمىسىڭا
ئىقبال ەتەرى حق.

بالالىق شاعىم بۇدان بۇرىنقى ۇساق-تۇيەك
جازىلمىدارىمدا دا جازىلغان ەدى، مانگۇي ماعان وسى تاقىرىپ
تۇرالى ءسوز قوزعاۋدى قولقالاعاندا مەن قولما قۇانا قالام الدىم.
بالالىق شاعىمنىڭ جانارعا جاس بركىپ، ەزۇ تارتا ەسكە
الاتىن ەلەستەرى كوپ-اق. دەسە دە، ورتا جاستارداعىلار
سەزىمىك بوياۋى بار سوزدەردى ايتا بەرگىسى كەلمەيدى-عوي،

مەن تەك بالالىق شاعىمداعى
جاساعان ورتام مەن كورگەن
ءتالىم-تارىيەمە، سونداي-اق
اۋەستەرىم مەن داعىدىلارما
ازدى-كوپتى ايالداي
كەتەيىن.

الدىمەن تۇقىم-
جۇراعاتىمدى ايتا كەتەيىن:

اكەم ئوز كەزىندە تەڭىز ارىياسىنىڭ قولباسشىسى بولغان، دەنساۋلىغى وتە مىقتى ەدى، مەن ونىڭ اۋىرىپ توسەك تارتىپ جاتىپ قالغانىن كورگەن مەسپىن. اتامنىڭ دەنساۋلىغى دا وتە مىقتى بولاتىن، ول كىسى اۋىرىپ-سىرقاماي-اق 86 جاسىندا باقى دۇنيەگە اتتاندى. ال شەشەم الجۈەزدەۋ ەدى، ۇنەمى باسى اۋىرىپ، قان قۇساتىن. كىشىرەك كەزىمدە مەن دە مۇنداي اۋرۇعا شالدىعىپىن، ول وكپە تۋبەركۇلەزى مەس، وكپە تامىرىنىڭ كەڭەيۋى، بۇل سىرقاتىم قاتتى شارشاپ-شالدىققان كەزىمدە قوزعالىپ قالاتىن. ەسىمدە قالۋىنشا، شەشەم اسا مەيىربان، سالماقتى، تۇرمىستا قاراپايىم ادام ەدى، ول ئۇي جۇمىسىنان قولى بوساي قالسا بولدى كىتاپ وقىتىن.

شەشەمنىڭ ايتۋىنشا، مەن جاڭا تۇعان نارەستە كۈنىمدە سۈتپەن بىرگە قان قۇسادى كەنمىن، ەىراق بالا كەزىمدە بۇل ناۋقاسىم قايتالانىپ كورمەپتى، بۇرىنراقتا نەندەي سالماقتى ناۋقاسقا شالدىققانىم ەسىمدە جوق، ايتەۋىر ەس بىلگەننەن بەرى، دەنساۋلىغىم مىعىم، قاعىلەز بولدىم، سونىمەن، اۋمالى-توكپەلى 7-8 جىلدا مەن كوبىندە اكەمە ەرىپ، شەشەمە كوپ قولعابىس ەتە المادىم.

شەشەم مەنەن بۇرىن ەكى رەت قۇرساق كوتەرىپ، ەكى
اعامدى جارىق دۇنيەگە اكەلىپتى. بىراق ەكەۋى دە تۇيلا
سالىپ شەتىنەپ كەتپتى، مەنەن كەينىڭى بىر ئىشلىم دە
شەتىنەپ كەتتى. وزىمنەن 6 جاس كىشى ۇلكەن باۋىرىم
تۇيۇدان بۇرىن مەن ئۇيدىڭ جالعزى ەدىم.

وسكەن ورتاما قاراي بالا كەزىمدە ”ەركەكشورا“ بولدىم،
سېرتتاي قاراعان ادامعا ئون بويىمنان تېتتەي دە قىز بالانىڭ
مىنەز - قۇلقى بايقالمايتىن. بىزدىڭ ئۇي اردايىم تەڭىز ارىيا
لاگەرىنە نە تەڭىز ارىيا مەكتەبىنە جاقىن وتىراتىن.
ماڭايىمىزدا مەنىمەن جاستى قىز بالا بولماغاندىقتان، بالا
كەزىمدە مەن ”قۇرشاق جاساپ“ ويناپ كورمەدىم، يەنە-ئىچىپ
ۇستاپ، ئىس تىگۋدى ۇيرەنبەدىم، بەتىمە ويا-دالاپ جاعىپ،
قىزىلدى-جاسىلدى كىيىم كىيىپ، ساندەنىپ تە كورمەدىم.

كەرسىنىشە، شەشەمنىڭ اۋرۇشاڭدىعى مەن سەمىياداعى
تىم-تىرىستىق سەبەبىنەن كۈنى بويى اكەمنىڭ سوڭىنان
قالماي، ول كىسىنىڭ ئۇرلى شارۋاسىنا قولعابىس ەتىپ، ەر
بالالار دا ىستەپ كورمەگەن جۇمىستاردى ىستەدىم. قولايلى بولۇ
ۇشىن مەن بلعى ۇل بالالارشا اسكەرى كىيىم كىيىپ
جۇرەتىمىن. اكە-شەشەم مەنى ”ۇلىم“ دەپ، باۋىرلارىم ”اغا“
دەپ اتايتىنىدىقتان، ئوزىم دە قىز ەكەنىمدى ۇمىتىپ كەتە
جازدادان كەزدەرىم بولدى.

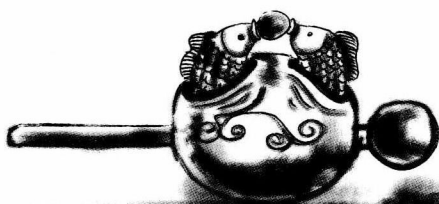
اكەم قىزمەت ىستەگەن كەزدە، باسقارلار مەنى ۇنەمى تۇ
شعارۇ تەكشەسىنە، زەڭبىرەك قامالىنا، تەڭىز ارىياسىنىڭ
كەمە جايىنا، وق-ئدارى قويماستىن، لۇڭۋاڭ بۇتخانىسىنا ەرتىپ
اپارىپ سەرۋەندەتۋىشى ەدى.

ەرگەجەيلى سوپى

جاپونىيادا ساپاردا جۇرگەنمىدە، خالىق اراسىنداى ەرتەكتەردى ۇنەمى ەستىپ ءجۇردىم. ساياحات اۆتوبۇزىنداى جول باستاۋشى بيكەش سىرتتاى تاۋلار مەن وزەندەردى، كوپىرلەردى، قىستاقتاردى بىردەن نۇسقاپ تانىستىرۋمەن بىرگە ولارعا قاتىستى ەرتەكتەردى ايتىپ، وسى ەرتەكتەرگە بايلانىستى تۋىنداىان خالىق اندەرىن دە ناشىنا كەلتىرە ورىندايتىن.

وسىلاردىڭ شىنىدە ەرگەجەيلى سوپى تۋرالى قىزىقتى دا اسەرلى ەرتەكتى مەن پىپا كوللىنىڭ جاعاسىنداى شىشان بۇتخانىسىنىڭ الپ قارا اۋلىە ساراينا بارعاندا ەستىدىم! اۋلىە ساراينىڭ ەتەگىندەگى جايىمادا ءار ءۇرلى ۇساق-تۈيەك ەستەلىك بۇيىمدارى ساتىلادى ەكەن. مەن ونداى ءبىر قارس اعاش بالاعا كوزىم ءۇستى. بالعا سابىن سۋىرىپ قالعانىمدا، شىنەن كۇرش ءانىنىڭ ۇلكەندىگىندەي، قاعازداي جۇقا كىشكەنتاي ەكى التىن ءۇسىن شىقتى. بۇنىڭ ءبىرى سوپىشا كىيىنىپ، قولىنا بالعا ۇستاپ الپتى، ەندى ءبىرى كويلەگى جەلبىرەگەن ساراى سىلقىمى ەكەن. الگى بالعا شاناقى دا سۈيكىمدى بولعاندىقتان بىرەۋ ساتىپ الدىم دا، قايتار جولدا ساپارلاس جاپوندىق دوسىمنان ەرگەجەيلى سوپى تۋرالى ەرتەكتى ايتىپ بەرۋدى ءوتىدىم.

— بۇل ەرتەكتىڭ ەل اراسىندا تارالىپ جۇرگەن وزگە ەرتەكتەر سىقىلدى تۇرلىشە ايتىلمى بار، مەن ساعان ءوزىمنىڭ ەستىگەنمىدى ايتىپ بەرەيىن، — دەدى ول كۇلىپ، — ەرگەجەيلى سوپى ەجەلگى جاپونىياداعى جين ەلىنىڭ نانبو

دەگەن جەرىندەگى
ءبىر دىقانىڭ بالاسى
ەكەن، ونىڭ اكە-
شەشەسى 40 جاسقا
كەلگەنشە بالا

سۇيمەپتى، ءبىر كۈنى

ولار اۋليە بۇتخانىسىنا بارىپ، تاۋاپ ەتىپ قايتىپ كەلگەن سوڭ
كوپ وتپەي شەشەسى ەرگەجەيلى سوپىغا جۇكتى بولادى، نارەستە
دۇنيە ەسىگەن اشقاندا، بويى ءبىر-اق قارىس ەكەن. دەسە دە
اتا-اناسى ونى الاقاندارىنا سالىپ الپەشتەپ وسىرەدى، بالاسىن
تاڭىردەن تىلەپ العاندىقتان، ولار نارەستەگە ەرگەجەيلى سوپى
دەگەن ات قويادى. ەرگەجەيلى سوپىنىڭ بويى ون ەكى-ون ءۇش
جاسقا كەلگەنشە وسپەگەسىن اكە-شەشەسى الاڭداي باستاپتى.
قايرىمدى دا جىگەرلى ەرگەجەيلى سوپى اتا-اناسىنا كۈندەردىڭ
ءبىر كۈنىندە باتىلدىقپەن: ”مەنىڭ ءوز كۈنىمدى ءوزىم كورۋىمە
رۇقسات ەتىڭىزدەر، وسىنشاما كەڭ دۇنيەدە مەنىڭ دە ءبىر
كىسىلىك ورنىم بار شىعار!“ — دەپتى دە، كوز جاسىن
كۈلدەتكەن اتا-اناسىنان ءبىر قايمىق فورماسىنداعى اراق رومكا،
ءبىر جۇپ ساقپى، ءبيدايدىڭ ساباعىنان جاسالغان قىنداعى
قانجاردى قالاپ الپتى دا، ولارعا خوش ايتىپ جولعا شىعادى.
ەرگەجەيلى سوپى قانجارىن بەلىنە قىستىرىپ، اراق

رومكاسىن قايىق، ەكى ساقىنى ەسكەك قىلىپ، توكيوغا قاراي جول تارتىپتى. ول توكيوداعى چىڭشوي بۇتخانا سىنا كەلىپ، قازىرەتپەن جولعۇدى وتىنەدى. قابىلداۋغا كەلگەن قازىرەت كۈزەتشىنىڭ اعاش كەبىسىنىڭ استىنان شىعا كەلگەن ەرگەجەيلىنى كورپىڭ - تاڭ قالادى. ەنە بىتمى كىشكەنە بولغانىمەن جاللىنى دا، جىگەرلى كەلبەتىنە، شەشەندىگىنە ئانتى بولغان قازىرەت ونى بۇتخانا داغى ۇساق - تۇيەك جۇمىستاردى سىتەتۇگە قابىلدايدى.

كۈندەردىڭ بىرىندە، بۇتخاناغا بىر خانىشا كەلىپ، ئىستى تۇتاندىرىش تۇتاتىپ، تاۋاپ قىلىپ جاتقاندا، وعان الباستىنىڭ كوزى ئۇسىپ، الپ كەتپەك بولادى دا، الپ - دۇلەي بوران سوقتىرىپ، جەر - دۇنيەگە قارا تۇنەك قاپتاتىپ جەتىپ كەلەدى. خانىشاغا ەرىپ كەلگەن نوكرەلەر مەن بۇتخانا شىندەگى موناختاردىڭ ۇرەيلەرى ۇشىپ، جان - جاققا تۇرا قاشادى. الباستى خانىشاغا قولىن سوزا بەرگەندە، ەرگەجەيلى سۈپى سارايدىڭ بىر بۇرىشىنان شىعا كەلەدى دە ەشتەڭدەن تايىسالماي الباستىغا قاراي قانجارىن الا ۇمتىلادى. تىتىمدەي ەرگەجەيلى سۈپىنى كورپى، الپمىنىباغان الباستى ونى ۇستاپ الادى دا، قارقىلداي كۇلىپ جۇتا سالادى. الباستىنىڭ شىمە ەنگەن سوڭ ەرگەجەيلى سۈپى قانجارىن الباستىنىڭ كەز - كەلگەن جەرىنە سۇققىلايدى، قۇرساعىنىڭ اۋىرغانىنا شىداماعان الباستى ايۋداي اقىرىپ، ونى قايتا قۇسىپ شىعارادى دا، جان ۇشىرتا زىتىپ بەرگەندە، قولىنداغى اعاش بالىاسىن ۇمىتىپ تاستاپ كەتەدى. خانىشا ەس - اقىلىن جىيىپ، اعاش بالىانى الماق بولپ قولىن سوزغاندا، ۇزىنىڭ

الدىندا قاسقايدىق قاراپ تۇرغان بويى ءبىر-اق قارىس قۇتقارۋىشىمىن كۈرەدى. قاتتى تەبىرەنگەن حانىشا سول مەزەتتە ەرگەجەيلى سوپىنى ۇناتىپ قالادى! ول ەڭكەيىپ تۇرىپ ەرگەجەيلى سوپىغا نىزگى نىيەتپەن:

— سەن مەنى الباستىنىڭ شەڭگەلىنەن قۇتىلدىردىڭ، ەندى مەن سەندىك بولامىن، ەكەۋىمىز ۇيلەنەيىك، — دەيدى ۇيالا!

ۇيالاننان بەتى قىزارىپ كەتكەن سوپى:

— حانىشا، مەن ءسىزدى توي جاساۋ ۇشىن قۇتقارعامىن جوق قوي... — ونىڭ ۇستىنە مىنا تۇرقىممەن قايتىپ تەڭىڭىز بولا الامىن، سارايعا قايتىپ كەتىڭىز، دەيدى دە بۇرىلىپ، كەتۋگە وقتالادى. حانىشا قولىن سوزىپ ونى توقتاتپاق بولغاندا، قولىنداى اعاش بالغا جەرگە ءتۈسىپ كەتەدى، سول ساتتە الباستىنىڭ بالعاسىنان شىققان دىبىستان ەرگەجەيلى سوپىنىڭ بويى الدە نەشە قارىس ۇسىپ كەتپىتى. قۇانىپ كەتكەن حانىشا بالغانى بىرنەشە رەت قاعىپ قالىپ ەدى، ەرگەجەيلى سوپىنىڭ بويى ىلەزدە ۇزارىپ، كادىمگى قالىپتى ادامعا تەڭەلەدى. سونىمەن ەرگەجەيلى سوپى مەن حانىشا توي جاساپ، شاد - شادىمان ۇمىر وتكىزىپتى.

ءبىر دۈسىم ماعان: ”بۇل ەرتەك قىزىقتى دا اسەرلى ەكەن، ەرگەجەيلى سوپى بالدىرعانداردىڭ ۇناتانىن كەيىپكەرى، ونىڭ ۇستىنە ول بويى ءبىر-اق قارىس بولا تۇرا جادىگۈيمەن ايقاستى، ول وزىنە تۈنگەن حاۋىپكە قاراماي وزگەگە قول ۇشىن بەرەتىن وسكەلەڭ مورالىمەن بالدىرعانداردىڭ قۇرمەتىنە بولەنەتىندىگى داۋسىز. مۇنى ادەبىي تىلمەن ارلەندىرىپ وڭىدەپ شىقساق، كەلسەكەن ءبىر ەرتەك بولارى حق“ دەدى.

سامسەن بۇلدىز

1

جۇلدىز بىتكەن جىمىڭدايدى،
كوك اسپاننىڭ اياسىندا.
قالاي عانا قۇلاق ەستىر سوزدەرىن؟
ئۇنسز تىلەك قۇلىندايدى.
نازىك ساۋلە اراسىندا،
شەن كوڭىلمەن القاسادى وزدەرىن.

2

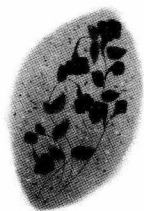
ۋا، بالالىق!
ۇيقتاسام تۇسىمدەسىڭ،
ويانسام ەسىمدەسىڭ.
ەسكە السام، جاس ارالاس
جاناردىڭ شىندەسىڭ.

10

بالاۋسا قۇراق

8

جاستارعا :
”ۋزىڭدى كۈشەيت!“ دەسەدى.

قاۋاشاق جايغان گۈلدەر دە
”ۋزىڭدى ارنا“ دەسەدى.
قىزارىپ پىسقان جەمىستەر
«قۇربان ەت ءبارىن...» دەسەدى.

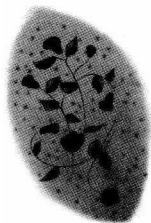
12

ۋا، ادامزات!
ەتەنە بول، جەت العا —
ءبارىمىز دە جولاۋشىمىز،
ءبىر تۇراققا بەت العان.

14

تابىعاتتىڭ ءتولىمىز ءبارىمىز دە،
الەم — انا تەرىپەتكەن بەسگىندە.

15

بالاقاي!
كىرە بەرگىن باقشاما،
ۋزىبە ءبىراق گۈلىمدى —

روزا گۈل تىكەنى،
جارالايدى قولىڭدى.

16

ۋا، جاستار!
مەرتەڭ ئۇشش جارىڭدا قان ويناپ،
بۈگىنىڭنىڭ كەلبەتىن سىز ابايلاپ.

23

جانىمنىڭ شىراعى،
جىم - جىرت جىلىمعا ساۋلەسىن توگەدى،
دىر - دۋ ورتادا السىرەپ، سۈنەدى.

24

جىلدار جىلىستاغاندا -
الۋان گۈلدەر سىبىرلاسادى:
"السىزدەرمىز بارىمىز دە -
ەندە شە،
شىرىن ئۇستى كەزەكتەسىپ كۈرەلىك.
اششى - تۇشتى ئومىر عوي بۇل،
جاراتقان
الدەقاشان جاساعانداي تۈرەلىك".

34

جاڭا قۇرلىق جارالغان،
 ءموپ-ءمولدىر ۇساق قۇم-قايراننان !
 جارالغان ەمەس ول استە،
 اساۋ تولقىن، دۇلەي تاسقىننان.

45

ءسوزىڭ تاۋداي بولغاننان،
 تارىداي ءونىم تاپقاننىڭ ارتىق.

48

مايىسقان مايسالار-اي،
 ماساتتان، سۈيىندىرگىن.
 سەن عانا جەر الەمدى،
 بولەكشە كىيىندىردىڭ.

53

ۋا، جۈرەگىم ءتىل قاتاسىڭ:
 ”بۇغىنبا بۇعالىقتان،

بۇغىنباغىن اشىق بول دەپ،
بۇغالىقتان قاشىق بول دەپ،
جاماندىقتىڭ لاشىغىنان
السىتاۋغا اسىق بول“ دەپ.

159

اناشىم - اۋ!
اسپاندى قارا بۇلت تورلاسا،
تورعايلار ۇياسىنا ورالار.
كوڭىلدى ۋايىم جايلاسا،
قۇلىنىڭ قۇشاعىڭدى پانالار.